

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı ve Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme: 1981-2021 Lisansüstü Tezler

Dr. Sedat EROL¹

Öz

Bu araştırmanın amacı 1981-2021 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerini belirlemek ve betimlemektir. Bu amaç doğrultusunda, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından 83 yüksek lisans, 15 doktora olmak üzere toplam 98 tez lisansüstü teze ulaşılmıştır. Nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizinin kullanıldığı araştırma kapsamında ulaşılan 98 lisansüstü tez; yılına, türüne, konu alanına, araştırma yöntemine, çalışılan dil seviyesine, veri toplama araçlarına ve analiz yöntemlerine göre incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine ilk lisansüstü tezin 2004 yılında yazıldığı, lisansüstü tezlerin son yıllarda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. İncelenen çalışmalarda yöntem, teknik ve materyal kullanımı ile ders kitaplarında söz varlığı konularının öne çıktığı, daha çok nitel yöntemlerin tercih edildiği ve çalışmaların daha çok temel (A1-A2) ve orta (B1-B2) seviyeye odaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yabancı dil, Türkçe, Söz varlığı, Sözcük öğretimi, lisansüstü tez*

¹Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, sedaterol02@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0840-9903.

Geliş tarihi: 03.02.2021 - Kabul tarihi: 25.02.2021

Kaynak Gösterme: Erol, S. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme: 1981-2021 lisansüstü tezler. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 6(1), 103-120.

DOI:10.17932/IAU.TOMER.2016.019/tomer_v06i1005

An Evaluation on Vocabulary and Vocabulary Teaching in Teaching Turkish as a Foreign Language: 1981-2021 Postgraduate Theses

Abstract

The aim of this study is to identify and describe the research trends of postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language between 1981-2021. For this purpose, a total of 98 thesis graduate theses, including 83 master's and 15 doctoral theses, were accessed from the database of the Higher Education Council's National Thesis Center. 98 graduate theses reached within the scope of the research using content analysis, one of the qualitative data analysis techniques. It has been examined and classified according to year, type, subject area, research method, level of the language studied, data collection tools and analysis methods. As a result of the research, it was determined that the first postgraduate thesis on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language was written in 2004, and postgraduate theses have intensified in recent years. In the studies examined, it was concluded that the use of methods, techniques and materials, and vocabulary in textbooks were prominent, more qualitative methods were preferred, and the studies focused more on basic (A1-A2) and intermediate (B1-B2) levels.

Keywords: *Foreign language, Turkish, vocabulary, vocabulary teaching, postgraduate thesis*

1. Giriş

Yabancı dil öğretimi/öğrenimi; anlık iletişimin kurulduğu, ilişkilerin yoğunlaştığı, bilgi üretimi ve aktarımının kolaylaştığı bu çağda, bireysel veya toplumsal etkileşimi sağlamanın temel unsuru hâline gelmiştir. Öyle ki artık yabancı dil öğrenme isteği, yabancı dil öğrenme ihtiyacına dönüşmüştür (Erol, 2019). İyi bir eğitim almak, değişik kültürleri tanımak, seyahat etmek, bilimsel, teknik ya da edebi bir eseri okumak isteyen bireyler; ticaret ve turizm alanında etkin toplumlar; göç olgusuyla karşı karşıya kalan birey ya da topluluklar yabancı dil öğrenme ihtiyacını derinden hissetmektedirler (Barın, 1992; Stern, 1991). 2020 Covid 19 salgınıyla birlikte dünya genelinde yaşanan dijital dönüşüm zorunluluğu da düşünüldüğünde artık geleceğin dünyasında gerek bireysel gerekse toplumsal iletişim kanallarının kullanılmasında yabancı dil bilmenin

önemli bir role sahip olacağını söylemek mümkündür.

Yabancı dil öğretimi/öğrenimi, dünyadaki etkileşim ağının genişlemesine bağlı olarak hızlı bir şekilde ilerlemektedir (Göçer ve Moğul, 2011; Uçgun, 2006). Bu bağlamda dünyada yaygın bir şekilde konuşulan Türkçenin son dönemlerde gerek göçler gerekse Türkiye'nin uluslararası alandaki etkinliği sonucunda önemli bir seviyeye ulaştığı (Akkaya ve Erol, 2019; Erdem, 2009; İşcan ve Maden, 2020) ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi/öğrenimi alanında önemli çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Türkçenin söz varlığının sağlıklı bir biçimde belirlenmesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin temel şartlarından biridir (Barın, 2003). Çünkü söylenenlerin ve yazılanların anlaşılması, duygu ve düşüncelerin bir başkasına aktarılması söz varlığına bağlıdır. Bu yönüyle anlama ve anlatma becerilerinin etkin kullanımı ile sözcük dağarcığının zenginliği arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Karadağ, 2019; Karatay, 2007). Yabancı bir dili öğrenen dil kullanıcısı sahip olduğu sözcük hazinesiyle doğru orantılı olarak kendini ifade edebilir, sözcükleri anlamlarına uygun ve yerinde kullanarak cümleler oluşturabilir ve diğer bireylerle iletişim kurabilir (Göçen ve Okur, 2018). Bununla birlikte bir dilin örgüsünü oluşturan söz varlığı, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, söz dizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmaktadır (Aksan, 1996; Büyükkiz ve Hasırcı, 2013). Bu bakımdan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi/öğrenimi sürecinde, anlamlı ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde söz varlığı ve sözcük öğretiminin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Çünkü temel dil becerilerinin etkin kullanılması, dilin işlevsellik kazanması ve öğrenilen dilin kültürel kodlarının dil kullanıcısı tarafından tanınması ve içselleştirilmesi söz varlığı ve sözcük öğretimiyle ilişkili bir durumdur.

Söz varlığı ve sözcük öğretimi yabancı dil öğretiminde üzerinde durulan, önemli konulardan biridir. Son yıllarda hem yurt içinde hem de yurt dışında Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların sayısının arttığı ve bu doğrultuda bu alandaki çalışmaların da çoğaldığı görülmektedir (Doğan, 2014). İlgili alanyazında bilimsel-akademik düzeyde ele alınıp araştırılan bu konuyla ilgili tezler, makaleler, kitaplar, bildiriler hazırlanmaktadır. Sayıları gittikçe artan bu çalışmaların niceliği kadar ihtiyaca cevap veren nitelikli çalışmalar olması da önemlidir (Büyükkiz, 2014). Bu yönüyle alandaki çalışmaların konu, yöntem, veri toplama süreci gibi bilimsel unsurlarının incelenmesi ve eğilimlerinin tespit edilmesi, gerek mevcut

durumun betimlenmesi gerekse yapılacak olan çalışmalara ışık tutulması bakımından önem arz etmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yapılan çalışmaların analizine ilişkin bazı araştırmaların mevcut olduğu görülmektedir (Biçer, 2017; Büyükkiz, 2014; Çelebi, 2019; Çevirme ve Koçak, 2018; Erdem vd., 2015; Ercan, 2014; Küçük ve Kaya, 2018; Türkben, 2018). Bu çalışmalara bakıldığında araştırma kapsamı bakımından yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanının genelini kapsadığı, özel bir konu sınırlandırması olmadan çalışıldığı görülmektedir. Fakat alanda yapılan çalışmaların sayısının gün geçtikçe artması artık genel bir çalışmadan ziyade özel bir konu sınırlaması yapılarak çalışmayı zorunlu kılmıştır. Nitekim Maden (2020) çalışmasında bu sınırlamaya başvurmuş ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığını zenginleştirme ile ilgili makalelerin analizine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırmada ilgili alandaki makalelerde öğretim yöntem ve teknikleri ile materyal kullanımı konusunun daha çok tercih edildiği, nicel araştırma desenlerinden tarama yönteminin daha çok kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, bu araştırmada gerek alanyazındaki genel kapsamlı analiz çalışmalarından gerekse Maden'in (2020) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığının zenginleştirilmesiyle ilgili makalelerle sınırlı çalışmasından farklı olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine yapılan tezlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 1981-2021 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerini belirlemek ve betimlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara ve türüne göre dağılımı nasıldır?
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin konu alanlarına göre dağılımı nasıldır?
3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?

4. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin çalışılan dil seviyelerine göre dağılımı nasıldır?
5. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçları nelerdir?
6. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde kullanılan veri analizi teknikleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın modeli

1981-2021 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerini belirlemeyi ve betimlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyaller analiz edilir. Analiz edilen belgeler, tepkisel olmayan ve çalışılan konu bağlamında amaca yönelik seçilmiş belgelerdir. Bu tür araştırmalar, araştırmacının ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşmeye gerek kalmadan elde edebilmesine imkân tanır (Creswell, 2017; Merriam, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Araştırma Materyali

Araştırmanın çalışma materyali 1981-2021 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Bu kapsamda 83 yüksek lisans, 15 doktora olmak üzere toplamda 98 lisansüstü tez incelenmiştir. Çalışma materyallerine Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılmıştır. 1981 yılından itibaren yapılan çalışmaların yer aldığı veri tabanında verilere ulaşmak amacıyla anahtar sözcük olarak “*yabancı dil, yabancılara Türkçe, yabancı dil olarak Türkçe, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, söz varlığı, sözcük öğretimi/kelime öğretimi, sözcük dağarcığı, sözcük hazinesi/kelime hazinesi, sözcük sıklığı/kelime sıklığı*” sözcükleriyle arama yapılmış ve ilgili çalışmalara ulaşılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu amaç doğrultusunda belirlenen araştırma materyali; sistemli, dikkatli ve ayrıntılı bir şekilde incelenir ve yorumlanır (Berg ve Latin, 2008; Leedy ve Ormrod, 2005; Neuendorf, 2002; Akt. Berg ve Lune: 2015). Bu bağlamda araştırmada ulaşılan 98 lisansüstü tez; yılına, türüne, konu alanına, araştırma yöntemine, çalışılan dil seviyelerine, veri toplama araçlarına ve analiz yöntemlerine göre incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Daha sonra ise araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla sınıflandırmalara yönelik uzman görüşüne başvurulmuş ve kodlayıcılar arasında görüş birliği sağlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara ve türüne göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara ve türüne göre dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	Toplam	%
2004	1	-	1	1.0
2006	1	-	1	1.0
2007	1	-	1	1.0
2008	1	-	1	1.0
2009	1	-	1	1.0
2010	1	-	1	1.0
2011	2	-	2	2.1
2012	1	-	1	1.0
2013	4	-	4	4.1
2014	3	1	4	4.1
2015	2	1	3	3.1
2016	4	3	7	7.1
2017	5	2	7	7.1
2018	9	2	11	11.3
2019	32	1	33	33.7
2020	15	5	20	20.4
Toplam	83	15	98	100

Tablo 1 incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine ilk lisansüstü tezin 2004 yılında yazıldığı görülmektedir. Yüksek lisans düzeyinde yazılan tezlerin doktora düzeyinde yazılan tezlere göre çok daha fazla olması, 2016 yılından itibaren yazılan tezlerin açık bir şekilde artmaya başlaması ve 2019-2020 yıllarında en fazla sayıya ulaşılması öne çıkan diğer önemli bulgulardır. Yüksek lisans düzeyinde en fazla tez 2019’da, doktora düzeyinde ise 2020’de yazılmıştır.

3.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin konu alanlarına göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin konu alanlarına göre dağılım

Konu Alanı	f	%
Yöntem, teknik ve materyal kullanımı	22	20.6
Ders kitaplarında söz varlığı belirleme	15	14.1
Ders kitaplarında strateji, yöntem, teknik ve etkinlik değerlendirmesi	14	13.1
Hedef sözcük belirleme	8	7.5
Diller arası karşılaştırmalı söz varlığı çalışması	7	6.5
Sözcük öğretimi ve kültür aktarımı	6	5.6
Dijital ortamlarda sözcük öğretimi	6	5.6
Öğrencilerin yazılı söz varlığını belirleme	6	5.6
Sözcük öğretiminde materyal ve etkinlik tasarımı	6	5.6
Sözlük geliştirme	6	5.6
Dil ve kelime öğrenme stratejilerinin kullanımı	5	4.7
Sözlü dilden hareketle söz varlığını belirleme	4	3.7
Hikâye kitaplarında söz varlığı belirleme	1	0.9
Akademik Türkçe	1	0.9
Toplam	107	100

*Birden fazla konuyu içerisinde barındıran çok yönlü tezlerin kapsadığı konular ayrı ayrı sınıflandırılmıştır. Bu nedenle tabloda yer alan konu sayısı incelenen tez sayısından yüksektir.

Tablo 2 incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin yöntem, teknik ve materyal kullanımı, ders kitaplarında söz varlığı, strateji yöntem, teknik ve etkinlik değerlendirmesi konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Hedef

sözcük belirleme, diller arası karşılaştırmalı söz varlığı çalışması, kültür aktarımı ve dijital ortamlarda sözcük öğretimi öne çıkan diğer önemli konulardır. Ders kitapları dışındaki materyallere ve akademik Türkçeye yönelik araştırmaların yok denecek kadar az sayıda olması ise göze çarpan önemli bir bulgudur.

3.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Araştırma Yöntemi	f	%
Nitel araştırma	46	46.9
Nicel araştırma	22	22.5
Karma araştırma	11	11.2
Belirtilmemiş/yok	19	19.4
Toplam	98	100

Tablo 3 incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde nitel araştırma yöntemlerinin (%46.9) ağırlıkta olduğu, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte yer aldığı karma yöntemin en az kullanılan yöntem olduğu söylenebilir. Bununla birlikte araştırmaların %19.4’ünde araştırma yönteminin belirtilmediği görülmektedir.

3.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin çalışılan dil seviyesine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde çalışmaların A1, A2, B1, B2 seviyelerinde yoğunlaştığı, C1 düzeyinde (%13.5) ise sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmaların temel

ve orta düzeyde yoğunlaştığı söylenebilir.

Tablo 4. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin çalışılan dil seviyesine göre dağılımı

Çalışma Grubu/Materyalinin Dil Seviyesi	f	%
A1 seviyesi	44	23.8
A2 seviyesi	38	20.5
B1 seviyesi	44	23.8
B2 seviyesi	34	18.4
C1 seviyesi	25	13.5
Toplam	185	100

*İncelenen 98 lisansüstü tezdin 13'ünde herhangi bir dil seviyesi belirtilmemiştir. İncelenen 85 tezin bazıları ise birden fazla dil seviyesini kapsamaktadır.

3.5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan veri toplama aracına göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan veri toplama aracına göre dağılımı

Veri Toplama Aracı/Materyali	f	%
Doküman (Ders ve çalışma kitabı, okuma kitabı, makale, sözlük)	46	38.0
Başarı testi	28	23.1
Görüşme Formu	15	12.4
Yazılı form/kompozisyon	9	7.4
Ses kayıt cihazı ve video	6	5.0
Gözlem formu	6	5.0
Ölçek	5	4.1
Anket	4	3.3
Günlük	2	1.7
Toplam	121	100

*Bazı çalışmalarda birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır.

Tablo 5 incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde veri toplama aracı olarak çeşitli doküman, başarı testi ve görüşme formunu kullanma eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir. Yazılı form/kompozisyon, ses

kayıt cihazı ve video ise dikkat çeken diğer veri toplama araçlarıdır.

3.6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan veri analizi tekniklerine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan veri analizi tekniklerine göre dağılımı

Veri Analizi Teknikleri		f	%
Nitel	İçerik Analizi	34	24.4
	Betimsel Analiz	9	6.4
Nicel	T testi	23	16.5
	Betimsel istatistik	19	13.6
	Kelime sıklık testi	14	10.0
	Mann Whitney U	11	7.9
	Anova	7	5.0
	Post Hoc Testleri	7	5.0
	Wilcoxon	6	4.2
	Korelasyon Testi	4	2.8
	Kruskall Wallis	3	2.1
	Ki kare	2	1.4
	Ancova	1	0.7
Toplam		139	100

*İncelenen 98 lisansüstü tezden 19’unda veri analiziyle ilgili bir bilgi verilmemiştir. İncelenen 79 tezin bazılarında birden fazla veri analizi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizini, nicel veri analizi tekniklerinden ise T testi ve betimsel analiz tekniklerini kullanma eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte özellikle hedef sözcük belirleme ve sözlük geliştirme çalışmalarında kullanılan kelime sıklık testlerinin de kullanımının da yaygın olduğu söylenebilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

1981-2021 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerini belirlemeyi ve betimlemeyi amaçlayan bu çalışmada, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılan 98 lisansüstü tez; yılına, türüne, konu alanına, araştırma yöntemine, çalışılan dil seviyelerine, veri toplama araçlarına ve analiz yöntemlerine göre incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine ilk lisansüstü tez 2004 yılında yazılmıştır. Yüksek lisans düzeyinde yazılan tezlerin doktora düzeyinde yazılan tezlere göre çok daha fazla olması; tezlerin 2016'dan itibaren açık bir şekilde artmaya başlaması ve son yıllarda yoğunlaşması ise çalışmada öne çıkan diğer önemli bulgulardır. İlgili alanyazında, Maden (2020) yabancı dil olarak Türkçe söz varlığını zenginleştirmeye yönelik ilk makalenin 2006'da, en fazla makalenin ise 2016 ve 2018 yıllarında yayımlandığı sonucuna ulaşmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yayımlanan makaleleri analiz eden Biçer (2017) 2015'te fazlaca yayın yapıldığını tespit etmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezleri inceleyen Büyükkiz (2014) ve Türkben (2018) çalışmaların daha çok yüksek lisans düzeyinde yapıldığı ve zaman geçtikçe bu alanda yapılan lisansüstü çalışmaların arttığı sonucuna ulaşmıştır. Çelebi (2019) ise çalışmasında lisansüstü tezlerin son dönemlere kadar artarak geldiğini belirtmiştir. Bu bağlamda ilgili alanyazındaki çalışmaların, bu çalışmanın sonuçlarını desteklediği söylenebilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezler konu alanlarına göre incelendiğinde; yöntem, teknik ve materyal kullanımı, ders kitaplarında söz varlığı, strateji, yöntem, teknik ve etkinlik değerlendirmesi konularına eğilimin yüksek olduğu, ders kitapları dışındaki materyallere ve akademik Türkçeye yönelik araştırmaların ise yok denecek kadar az olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. İlgili alanyazında lisansüstü tezler üzerine araştırma yapan Türkben (2018), Büyükkiz (2014) ve Çelebi (2019) araştırmalarında ders kitabı incelemelerinin tezlerde en fazla yer verilen konular arasında olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Makalelerin konu alanlarına bakıldığında Ercan (2014) materyal hazırlama konusuna; Biçer (2017) materyal önerisi,

ders kitabı incelemeleri, karşılaşılan sorunlar üzerinde duran çalışmaların yoğunluğuna dikkat çekmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığının zenginleştirilmesiyle ilgili makaleleri inceleyen Maden (2020) ise öğretim yöntem ve teknikleri, materyal kullanımı, dil ve kelime öğrenme stratejileri konularının daha fazla tercih edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde nitel araştırma yöntemlerinin ağırlıkta olduğu, karma yöntemin en az kullanılan yöntem olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte araştırmaların önemli bir kısmında araştırma yönteminin belirtilmediği görülmektedir. İlgili alanyazındaki çalışmalarda (Biçer, 2017; Büyükkız, 2014; Çelebi, 2019; Çevirme, 2018; Ercan, 2014) benzer bir şekilde nitel araştırma yöntemlerinin daha çok tercih edildiğine dikkat çekilmiştir. Maden (2020) ise çalışmasında alanyazındaki çalışmalardan farklı olarak ilgili alandaki makalelerin çoğunluğunun nicel araştırma desenleri ile hazırlandığını tespit etmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezler kullanılan veri analizi tekniklerine göre incelendiğinde; nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizinin, nicel veri analizi tekniklerinden T testi ve betimsel analiz tekniklerinin kullanımının yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte özellikle hedef sözcük belirleme ve sözlük geliştirme çalışmalarında kullanılan kelime sıklık testlerinin kullanımının da yaygın olduğu belirlenmiştir. İlgili alanyazında, Ercan (2014) lisansüstü tezlerde en fazla betimsel istatistiğe yer verildiğini, Türkben (2018) nitelde betimsel analiz, nicelde betimsel istatistiğin fazla kullanıldığını tespit etmiştir. Biçer (2017) makalelerde en fazla içerik analizinin kullanıldığı belirlemiştir. Maden (2020) ise nicelde betimsel istatistiğin, nitelde ise içerik analizi tekniğinin daha fazla kullanıldığını tespit etmiştir. Bu bağlamda, araştırmada alanyazındaki çalışmalarla benzer sonuçlar yer aldığı gibi farklı sonuçlara da ulaşıldığı söylenebilir.

Araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde veri toplama aracı olarak çeşitli doküman, başarı testi ve görüşme formunu kullanma eğiliminin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazılı form/kompozisyon, ses kayıt cihazı ve video ise dikkat çeken diğer veri toplama araçlarıdır. İlgili alanyazındaki çalışmalara (Biçer, 2017; Çevirme, 2018; Ercan, 2014;

Maden, 2020) bakıldığında veri toplama aracı olarak daha çok doküman, test tipi araçlar, görüşme formu, ölçek ve anketin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazındaki sonuçlar dikkate alındığında, bu araştırma kapsamında incelenen tezlerde ölçek ve anketin daha az kullanıldığı söylenebilir. Ayrıca söz varlığı ve sözcük öğretimini konu edinen bu araştırma kapsamında incelenen tezlerde kelime sıklık testleri daha fazla ön plana çıkmıştır.

Araştırmada ilgili alanyazından farklı olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerde çalışılan dil seviyeleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda ilgili tezlerin A1, A2, B1, B2 seviyelerinde yoğunlaştığı, C1 düzeyinde ise sınırlı sayıda çalışma yapıldığı belirlenmiştir. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı ve sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin temel ve orta düzeye odaklandığı söylenebilir.

Araştırma sonuçlarından hareketle söz varlığı ve sözcük öğretimiyle ilgili olarak hikâye, dergi gibi ders kitapları dışındaki materyallere, akademik ve mesleki Türkçeye yönelik çalışmaların yapılması, deneysel ve karma yöntemli çalışmalara ağırlık verilmesi, daha geçerli ve güvenilir bir araştırma süreci yürütebilmek için araştırmalarda özellikle yöntem bölümüne yer verilmesi ve araştırma sürecinin detaylı bir şekilde açıklanması önerilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Çalışmada çıkar çatışmasına yol açacak herhangi bir husus bulunmadığını ve araştırmanın tüm süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan ederim.

Kaynakça

- [1] Akkaya, A. ve Erol, S. (2019). Türkiye’de öğrenim gören Arap öğrencilerin Türkçe temel düzeyde yaşadığı dil bilgisi sorunları. *Journal of History School*, 12(40), 549-559.
- [2] Aksan, D. (1996). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- [3] Barın, E. (1992). *Yabancılar Türkçenin öğretiminde bir metod denemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara:
- [4] Barın, E. (2003). “Yabancılar Türkçenin öğretiminde temel söz varlığının önemi. *TÜBAR*, 13, 311- 317.
- [5] Berg B. L. ve Lune H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Hasan Aydın). Eğitim Yayınevi.
- [6] Biçer, N. (2017). Yabancılar Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 236- 248.
- [7] Büyükkiz, K. K. (2014). Yabancılar Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- [8] Büyükkiz, K. K. ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.
- [9] Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni*. (Çev. **Murat** Bursal- Çev. Ed. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- [10] Çelebi, C., Ergül, E., Usta, B. ve Mutlu. M. (2019). Türkiye’de yabancılar türkçe öğretimi alanında hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(3), 39-52.
- [11] Çevirme, H. ve Koçak, S. (2018). “Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde 2015-2017 yılları arasında yapılan akademik

- makalelerdeki eğilimler”. *Current Database in Education* (Ed. Ş. Gerçek), Vol. 20 içinde ss.163-174. London: IJOPEC Publication Limited.
- [12] Doğan, Y. (2014). Yabancılara Türkçe kelime öğretiminde market broşürlerinden yararlanma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 10(1), 89-98.
- [13] Ercan, A. N. (2014). “Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından analizi. 7. *Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı*, 19-21 Haziran, Muğla.
- [14] Erdem, İ. (2009). Yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili bir kaynakça denemesi. *Turkish Studies*, 4(3), 888-937.
- [15] Erdem, M. D., Gün, M., Şengül, M. ve Özkan, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yazılmış bilimsel makalelerde geçen anahtar sözcüklere ilişkin bir içerik analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(41), 213-237.
- [16] Erol, S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde eğitsel oyunların kullanımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Malatya.
- [17] Göçen, G. ve Okur, A. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi: Ne kadar öğreteceğiz? *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 2180-2203.
- [18] Göçer, A. ve Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Turkish Studies*, 6(3), 797-810.
- [19] İşcan, A. ve Maden, M. N. (2020). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin türkçe söz varlığının geliştirilmesinde şarkıların kullanımı. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 2(2), 630-650.
- [20] Karadağ, Ö. (2013). *Kelime öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- [21] Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim*

Fakültesi Dergisi, 27(1), 141-153.

- [22] Küçük, S. ve Kaya, E. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili hazırlanan tezlerde geçen anahtar kelimelere yönelik içerik analizi. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 442-456.
- [23] Maden, A. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe söz varlığını zenginleştirme ile ilgili makalelerin analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 583-596.
- [24] Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma*. (Çev. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- [25]. Stern, H. H. (1991). *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- [26] Türkben, T. (2018). “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2464-2479.
- [27] Uçgun, D. (2006). Yabancılar için Türkçe öğretiminde sözcük dağarcığını geliştirme teknikleri, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 20, 217-227.
- [28] Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Vocabulary and vocabulary teaching is one of the important issues that are emphasized in foreign language teaching. Theses, articles, books and papers are prepared on this subject, which is handled and researched at the scientific-academic level in the relevant literature. It is important that these studies, which are increasing in number, are qualified studies that meet the needs as well as the quantity (Büyükikiz, 2014). In this respect, it is important to examine the scientific elements of the studies in the field such as subject, method and data collection process and to determine their tendencies, both to describe the current situation and to shed light on the studies to be done.

The aim of this study is to identify and describe the research trends of postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language between 1981-2021. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. The study material of the research consists of postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language between 1981-2021. In this context, a total of 98 graduate theses, including 83 master's and 15 doctoral dissertations, were reached and examined. The study materials were accessed from the database of the Higher Education Council National Thesis Center. In order to reach the data in the database containing the studies since 1981, the keywords “foreign language, Turkish to foreigners, Turkish as a foreign language, teaching Turkish as a foreign language, vocabulary, vocabulary, word frequency” were searched and studies have been reached.

Content analysis was used in the analysis of the data obtained within the scope of the research. 98 postgraduate theses reached in the research; It has been examined and classified according to year, type, subject area, research method, study language levels, data collection tools and analysis methods.

According to the results of the research, the first postgraduate thesis on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language was written in 2004. Theses written at master's level are much more than doctoral theses; The fact that theses have clearly started to

increase since 2016 and have been intensified in recent years are other important findings in the study.

When the postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language are examined according to subject areas; It has been concluded that there is a high tendency to use methods, techniques and materials, vocabulary in textbooks, strategy, method, technique and activity evaluation, and that there is almost no research on materials other than textbooks and academic Turkish.

In the study, it was determined that qualitative research methods were predominant in postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language, and the mixed method was the least used method. However, it is seen that the research method is not specified in most of the studies.

When the postgraduate theses prepared on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language are analyzed according to the data analysis techniques used; It has been determined that content analysis, which is one of the qualitative data analysis techniques, and T-test and descriptive analysis techniques, which are among the quantitative data analysis techniques, are used at a high rate. However, it was determined that the use of word frequency tests, especially used in target word determination and dictionary development studies, is also common.

In the study, it was concluded that there is a high tendency to use various documents, achievement tests and interview forms as data collection tools in postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language. Written form / composition, audio recording device and video are other data collection tools that attract attention.

In the study, different from the relevant literature, the language levels studied in postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language were examined. As a result of the research, it was determined that the related theses concentrated on A1, A2, B1, B2 levels, and a limited number of studies were conducted at C1 level. In this context, it can be said that postgraduate theses on vocabulary and vocabulary teaching in teaching Turkish as a foreign language focus on basic and intermediate levels.